

Heeft de fiscale vergroening een (te) hoge sociale prijs?

2013/07

22 | 05 | 2013

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Hogere milieubelastingen kunnen tot € 5 mrd per jaar opleveren waardoor de personenbelasting met 11% verminderd kan worden.

Abstract

België heeft relatief lage milieubelastingen. Een ingrijpende vergroening van de fiscaliteit zou € 3 mrd tot € 5 mrd per jaar kunnen opbrengen. Hierdoor kunnen de personenbelastingen verminderd worden met 7 tot 11%. Een fiscale vergroening met hogere energiebelastingen vergroot wel de inkomensongelijkheid omdat alleen de economisch actieven genieten van lagere belastingen op arbeid. We schatten dat een ambitieuze fiscale vergroening jaarlijks tot € 690 kan kosten aan niet-economisch actieven terwijl economisch actieve huishoudens genieten van een fiscale netto-opbrengst tussen € 1 095 en € 1 910 per jaar.

Een fiscale vergroening kan de internationale concurrentiepositie van energie-intensieve sectoren nadelig beïnvloeden en vergroot bovendien het algemene prijsverschil tussen België en de buurlanden. Dit zijn gevaarlijke evoluties voor onze economie. Het verlagen van de belastingen op arbeid is noodzakelijk maar kan niet alleen gefinancierd worden via een vergroening van de fiscaliteit. Structurele besparingen zijn essentieel om lagere belastingen op arbeid mogelijk te maken.

JOHAN ALBRECHT

Senior Fellow Itinera Institute

Inleiding

België valt internationaal vooral op door hoge belastingen op relatief lage inkomens uit arbeid. De lage activiteitsgraad toont aan dat de Belgische beroepsbevolking rationeel reageert op de geboden incentives. Door het onderbenutten van ons economisch potentieel wordt de kost van de vergrijzing een grote uitdaging en dreigen de budgettaire problemen van vandaag bestendig te worden.

3 wegen naar lagere belastingen op arbeid

Zowat alle politieke partijen willen lagere belastingen op arbeid. Tegelijkertijd mogen de overheidsfinanciën niet ontsporen. Lagere belastingen op arbeid kunnen in principe op drie manieren gefinancierd worden. Begrotingsmeevallers in tijden van hoogconjunctuur kunnen omgezet worden in lagere belastingen op arbeid. De Belgische regeringen gaven er in het verleden echter de voorkeur aan om economische meevallers vooral om te zetten in hogere overheidsuitgaven. Een meer haalbare optie is deze van een fiscale hervorming waarbij de belastingen op consumptie, kapitalen of kapitaalopbrengsten verhoogd worden om met deze meeropbrengsten een verlaging van de fiscale druk op arbeid mogelijk te maken. De totale fiscale druk blijft dus dezelfde. Bij een 'fiscale vergroening' worden vooral de belastingen op energie, ver-

vuiling en afval verhoogd. Tenslotte kan de overheid de fiscale druk op arbeid ook verlagen door de overheidsuitgaven op een structurele wijze te beperken en de minderuitgaven om te zetten in een gerichte belastingverlaging.

Een dubbel dividend

Een fiscale vergroening is een attractief hervormingsproject. Hogere belastingen op energie, vervuiling en afval stimuleren gezinnen en bedrijven tot investeringen in energie-efficiëntie en tot gedragswijzigingen. Hierdoor verlagen we het energieverbruik, de CO²-uitstoot en onze ecologische voetafdruk. Een fiscale vergroening draagt bij tot het realiseren van ecologische doelstellingen terwijl de fiscale ontvangsten toelaten om de belastingen op arbeid te verminderen. Lagere belastingen op arbeid kunnen leiden tot meer tewerkstelling, meer consumptie en meer economische activiteit. Indien vooral laaggeschoolden door de fiscale hervorming meer kansen op de arbeidsmarkt krijgen, zijn er bovendien belangrijke sociale baten. Een fiscale vergroening kan zo leiden tot een 'dubbel dividend' waarbij de ecologische baten van de fiscale hervorming aangevuld worden met economische voordelen. De baten van dit dubbele dividend dreigen wel ongelijk verdeeld te zijn. Iedereen consumeert energie en zal dus bij een fiscale vergroening hogere belastingen op energie betalen. Maar lang niet iedereen werkt en geniet dus van lagere belastingen op arbeid. België ontwikkelde het model van de passieve welvaartsstaat met nog 40% werkenden op een totale bevolking van

11 miljoen. Bij een fiscale vergroening kijken de inactieven aan tegen een hogere energiefactuur terwijl ze geen directe baten ondervinden van lagere belastingen op arbeid. Bovendien verbruiken de lagere inkomens – veelal huishoudens zonder economische activiteit -relatief veel energie omdat ze de middelen ontberen om gericht te investeren in energiebesparingen.

Het concept van het 'dubbele dividend' dateert van omstreeks 1985. In de afgelopen 20 jaar hebben in Europa heel wat politici en commentatoren de oproep gelanceerd om ernstig werk te maken van een fiscale vergroening waarbij de totale fiscale druk ongewijzigd blijft. Ook in ons land hebben zowat alle politieke partijen in het verleden al geopperd om een vorm van fiscale vergroening door te voeren.

Ook vandaag fnuiken de hoge belastingen op arbeid een snelle heropleving van de private sector. Een slimme fiscale hervorming kan de economische groei stimuleren. Maar wat is het economische potentieel van een fiscale vergroening in ons land? In welke mate kunnen we de hoge belastingen op arbeid verminderen als gevolg van hogere milieubelastingen? Laat een ambitieuze fiscale vergroening toe om de belastingen op arbeid te verminderen met 25%, 15% of 5%? Deze fiscale recyclage of substitutie staat centraal in deze publicatie en wordt verder uitgewerkt in functie van de bestaande belastingen op arbeid. Een fiscale vergroening kan de concurrentiepositie van de energie-intensieve sectoren echter zeer ingrijpend beïnvloeden. Relatief hogere energiekosten voor Belgische bedrijven kunnen leiden tot belangrijke econo-

mische verliezen. De impact van de fiscale vergroening op de concurrentiepositie hangt echter af van diverse modaliteiten – bijv. vrijstellingen of andere compensaties voor energie-intensieve sectoren – zodat we ons in deze publicatie niet wagen aan kostenramingen. De concurrentiepositie van de energie-intensieve sectoren wordt later in een aparte publicatie behandeld. Finaal stellen we ook de vraag of onze belastingen op energie al niet hoog genoeg zijn zodat een verdere verhoging sociaal moeilijk te verteren valt?

Milieufiscaliteit: 6,2% van de totale fiscale ontvangsten in de EU-27

Om het potentieel van een fiscale vergroening in België in te schatten, bekijken we eerst het belang van de bestaande milieubelastingen in de totale fiscale ontvangsten. Volgens de classificatie van Eurostat bestaan milieubelastingen uit drie componenten; belastingen op energie, belastingen op transport (vooral belastingen op het gebruik en het bezit van voertuigen) en belastingen op vervuiling (afval, SO₂, NO_x...) en grondstoffengebruik (vooral water). Uit de analyses van Eurostat blijkt dat milieubelastingen in 2010 goed waren voor 6,2% van de totale fiscale ontvangsten in de EU-27. Dus 15 jaar na het Kyoto Protocol en ondanks het veralgemenen van milieuzorg als maatschappelijk project, blijft het Europese fiscale systeem voor 93,8% afhankelijk van andere ontvangsten. Bovendien is het belang van milieubelastingen in de totale fiscale ontvangsten van de EU-27 gedaald van 6,91% in

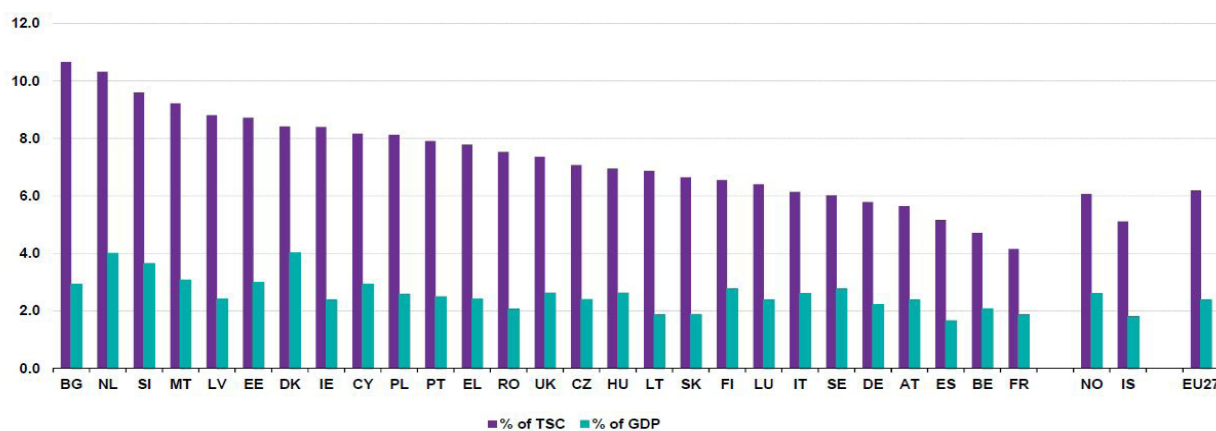
1995 naar 6,19% in 2010. De vele pleidooien voor een fiscale vergroening hebben voorlopig nog niet de verwachte impact op de fiscale huishouding. Deze vaststelling suggereert dat een ingrijpende fiscale vergroening geen evidentie is.

Figuur 1 toont aan dat het belang van milieufiscaliteit in de totale fiscale ontvangsten of als deel van het BBP zeer sterk verschilt van land tot land. In Bulgarije en Nederland leveren milieubelastingen meer dan 10% op van de totale fiscale ontvangsten terwijl het relatieve belang van milieubelastingen het laagst is in België en Frankrijk.

het peloton terug te vinden is. Koplopers zijn Nederland en Denemarken waar milieubelastingen ongeveer 4% uitmaken van het BBP. Om het potentieel van een fiscale vergroening in België in kaart te brengen, gebruiken we later deze twee landen als referentie.

Vertrekkende van de cijfers van Eurostat kunnen we concluderen dat België relatief lage milieubelastingen heeft. Een verhoging van de milieubelastingen kan in principe dus overwogen worden ter financiering van lagere belastingen op arbeid.

Figuur 1 – Aandeel van milieubelastingen in totale fiscale ontvangsten en BBP (2010)

Bron: Eurostat (2012). Statistics in focus 53/2012

Omdat de totale fiscale druk sterk verschilt in de EU-27, is het relevanter om het belang van milieufiscaliteit af te wegen tegenover het BBP. In de EU-27 zijn milieubelastingen gemiddeld goed voor 2,37% van het BBP. Milieubelastingen vertegenwoordigen 2,06% van het BBP in België waarmee België andermaal in de staart van

In de EU-27 vertegenwoordigen energiebelastingen gemiddeld 75% van de totale ontvangsten uit milieufiscaliteit. Het aandeel van de ontvangsten uit belastingen op vervuiling en grondstoffengebruik blijft beperkt tot gemiddeld 4%. Belastingen op transport zijn goed voor ongeveer 20%. Nederland valt andermaal op

omdat het ongeveer 17% van de milieubelastingen haalt uit belastingen op grondstoffengebruik en vervuiling. In vergelijking tot het gemiddelde profiel van de EU-27 heeft België relatief lage energiebelastingen maar wel relatief hoge belastingen op transport en vervuiling.

Een potentieel van 4% van het BBP

Het potentieel van een fiscale vergroening kan benaderd worden door te veronderstellen dat de milieubelastingen in België verhoogd worden tot op het niveau van Nederland en Denemarken. Deze verhoging kan zeer bruusk of eerder geleidelijk uitgevoerd worden. Door het sterk verhogen van de milieu-fiscaliteit tot op het niveau van Nederland zou de opbrengst van milieubelastingen in België in theorie ook kunnen evolueren van iets meer dan 2% van het BBP tot 4% van het BBP. Het verdubbelen van de ontvangsten uit milieufiscaliteit is alleen mogelijk door het sterk verhogen van de aanslagvoeten, het verbreden van de fiscale basis of een combinatie van beide. Bovendien spelen heel wat interactie-effecten bij elke fiscale hervorming. Hoe sterker de verhoging van de milieubelastingen, hoe sneller alle economische agenten hun gedrag immers zullen aanpassen om minder milieubelastingen te moeten betalen. Zeker bij een radicale fiscale hervorming kunnen deze effecten belangrijk zijn (zie verder). Een opbrengst uit milieubelastingen ten belope van 4% van het BBP is dan ook een theoretische bovenlimiet. Het is niet realistisch om te veronderstellen dat het aandeel van milieube-

lastingen verder zou kunnen stijgen naar bijvoorbeeld 6% van het BBP.

Indien een fiscale vergroening moet resulteren in milieubelastingen ten belope van 4% van het BBP, dan moet de opbrengst uit milieubelastingen in ons land stijgen van € 7.3 mrd tot € 14.2 mrd (zie Tabel 1). Deze toename met € 7 mrd moet afgewogen worden tegenover een totale fiscale ontvangst – inclusief sociale bijdragen – van € 155 mrd in 2010. De bijkomende € 7 mrd milieubelastingen biedt dus een manoeuvreerruimte van minder dan 5% van de totale fiscale ontvangsten.

In Tabel 1 vergelijken we enkele fiscale componenten in België en de twee referentielanden Nederland en Denemarken. De twee landen hebben relatief hoge milieubelastingen en een vergelijkbaar welvaartsniveau (in termen van BBP/capita). In vergelijking tot België heeft Nederland een lagere globale fiscale druk in 2010 terwijl de globale fiscale druk in Denemarken nog hoger is dan in België. Het valt op dat de indirecte belastingen in de drie landen sterk vergelijkbaar zijn. Het aandeel van milieubelastingen in de indirecte belastingen is in Nederland wel dubbel zo hoog als in België. Het aandeel van de directe belastingen in de totale belastingen is in België aanzienlijk hoger dan in Nederland. In Denemarken is het aandeel van de directe belastingen zeer hoog maar dit komt vooral omdat Denemarken zeer lage sociale bijdragen kent¹. Tabel 1 toont tevens dat

¹ In Denemarken zijn alle belastingen op arbeid terug te vinden onder de personenbelasting terwijl deze in België verdeeld worden onder personenbelastingen en sociale bijdragen betaald door werknemers en werkgevers.

Tabel 1 – BBP en fiscale componenten in 2010 (in € miljoen)

	België	Nederland	Denemarken
BBP 2010	356125	588740	236477
Milieubelastingen	7324	23536	9446
<i>milieubelastingen/BBP</i>	<i>2,06%</i>	<i>4,00%</i>	<i>3,99%</i>
Totale belastingen en sociale bijdragen	155617	228064	112151
<i>milieubelastingen/totale belastingen</i>	<i>4,71%</i>	<i>10,32%</i>	<i>8,42%</i>
<i>totale belastingen/BBP</i>	<i>43,70%</i>	<i>38,74%</i>	<i>47,43%</i>
Indirecte belastingen	47201	73491	39754
<i>indirecte belastingen/totale belastingen</i>	<i>30,33%</i>	<i>32,22%</i>	<i>35,45%</i>
<i>milieubelastingen/indirecte belastingen</i>	<i>15,52%</i>	<i>32,03%</i>	<i>23,76%</i>
Directe belastingen	57931	71788	70332
<i>directe belastingen/totale belastingen</i>	<i>37,23%</i>	<i>31,48%</i>	<i>62,71%</i>
Personenbelasting	43732	49731	57305
<i>personenbelasting/directe belastingen</i>	<i>75,49%</i>	<i>69,27%</i>	<i>81,48%</i>
<i>personenbelasting/totale belastingen</i>	<i>28,10%</i>	<i>21,81%</i>	<i>51,10%</i>
Bedrijfsbelastingen	9598	13629	6467
<i>bedrijfsbelastingen/directe belastingen</i>	<i>16,57%</i>	<i>18,99%</i>	<i>9,19%</i>
<i>bedrijfsbelastingen/totale belastingen</i>	<i>6,17%</i>	<i>5,98%</i>	<i>5,77%</i>
Sociale bijdragen werkgevers	30427	29116	123
<i>sociale bijdragen werkgevers/totale belastingen</i>	<i>19,55%</i>	<i>12,77%</i>	<i>0,11%</i>

Bron: EC (2012). Taxation trends in the European Union (Eurostat Statistical Books)

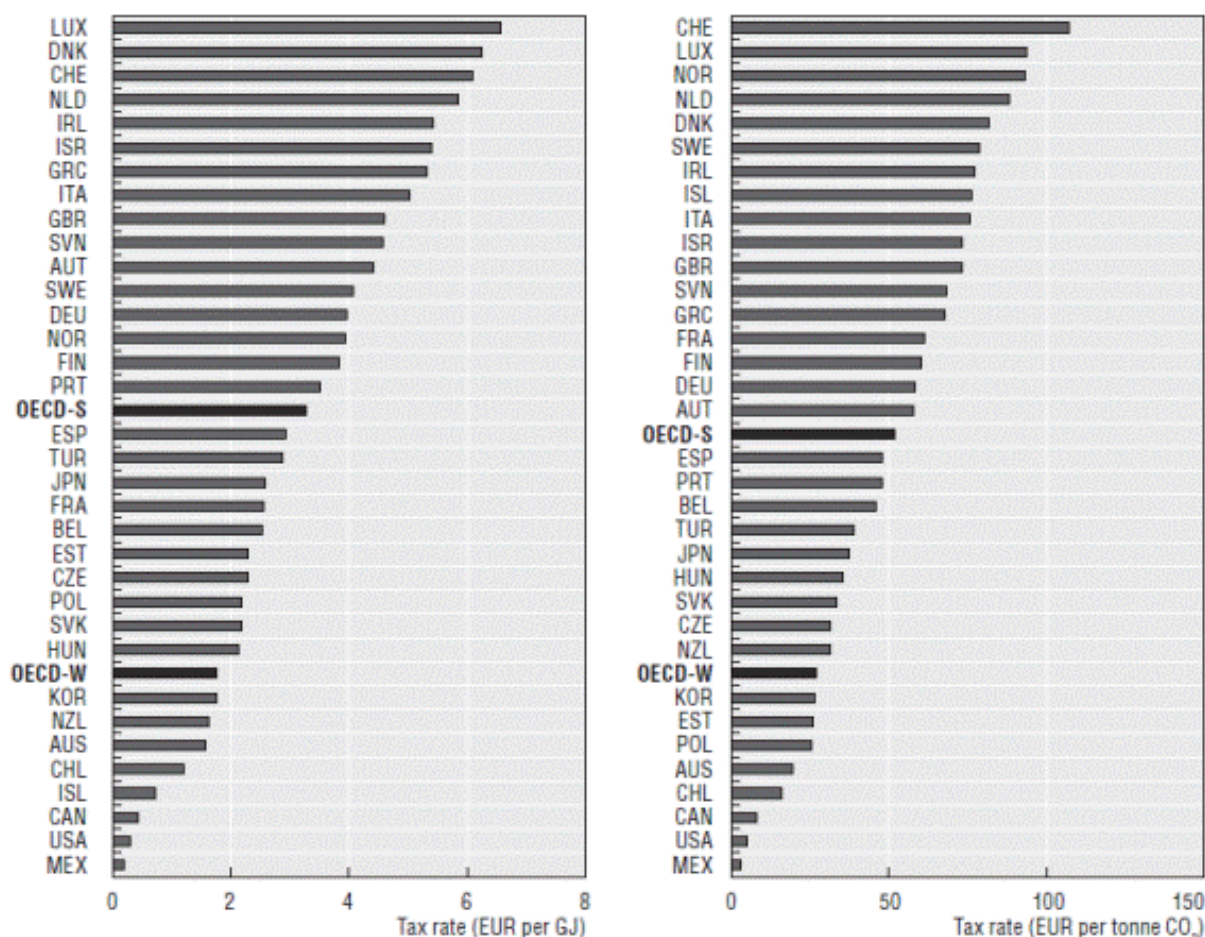
de belastingen op de winsten van bedrijven een vergelijkbaar deel uitmaken van de totale belastingen in de drie landen. Wel betalen Belgische bedrijven aanzienlijk hogere sociale bijdragen.

Kan de fiscus deze bijkomende € 7 mrd wel ontvangen?

Aangezien energiebelastingen goed zijn voor 75% van de totale milieubelastingen, staan hogere belastingen op energie centraal in elke

fiscale vergroening. De OESO berekende per land de gewogen effectieve belastingvoet op het energieverbruik voor 2012. De berekening van de effectieve belasting gebeurt dus op basis van het aandeel van elke brandstof in het totale energieverbruik. Voor de OESO-landen bedraagt de gewogen effectieve energiebelasting € 1,77 per GJ terwijl de ongewogen effectieve belasting met € 3,28 per GJ aanzienlijk hoger uitvalt. Uit Figuur 2 blijkt dat de gewogen effectieve belasting op energie in België ongeveer € 2,50 per GJ bedraagt terwijl dit in Nederland oploopt tot bijna € 6 per GJ en in Denemarken tot € 6,30

Figuur 2 – Effectieve gewogen belastingen op energie en CO2 in 2012

Bron: OECD (2013). Taxing Energy Use. A Graphical Analysis (OECD, Paris), p.31

per GJ. Figuur 2 geeft ook de gewogen belastingen op CO² in de OESO-landen. Deze analyse vertrekt van alle impliciete en expliciete belastingen op CO² en laat toe te concluderen dat België een (impliciete) CO²-belasting van bijna € 50 per ton hanteert terwijl deze belasting in Nederland en Denemarken eerder € 85 tot € 90 per ton CO² bedraagt.

Op basis van Figuur 2 kunnen we concluderen

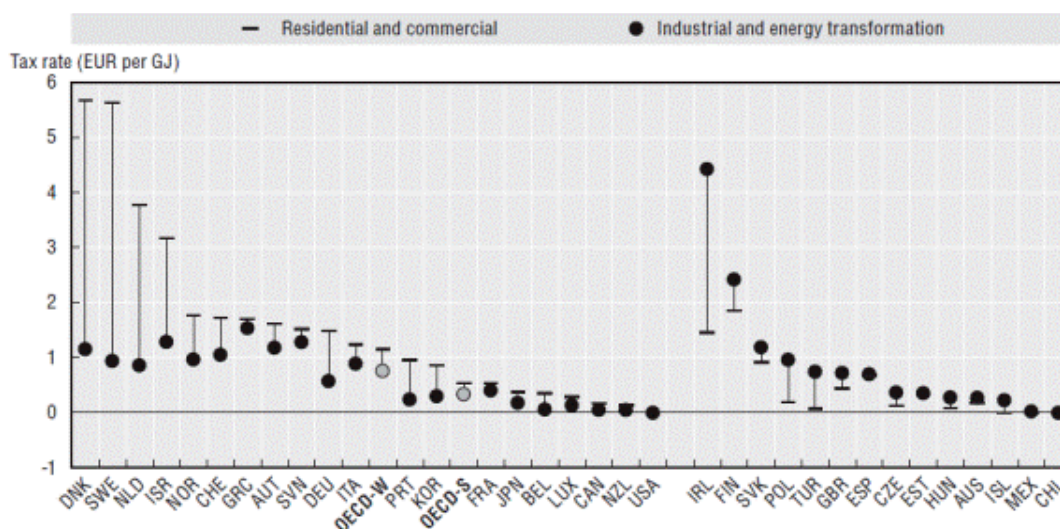
dat een verdubbeling - tot zelfs een verdrievoudiging - van de energiebelastingen nodig zou zijn om in België milieu-ontvangsten tot 4% van het BBP te realiseren. België verbruikt wel relatief meer energie in vergelijking tot Nederland en Denemarken. Door dit relatief hoge energieverbruik is de belastbare basis in ons land ruimer zodat - in functie van de beoogde fiscale ontvangsten - de energiebelasting op korte termijn wat lager mag zijn dan in Nederland of

Denemarken. Dit verschil in energie-intensiteit is niet alleen toe te schrijven aan de concentratie van energie-intensieve sectoren in ons land. Zo telt Nederland bijna 50% meer inwoners dan België maar is het totale residentiële verbruik van elektriciteit in Nederland slechts 22% hoger dan in België². Vergelijkingen tussen twee landen zijn altijd moeilijk omwille van structurele verschillen in het energiesysteem. Het eenvoudig kopiëren van buitenlandse fiscale aanslagvoeten geeft niet noodzakelijk dezelfde fiscale ontvangsten... Bij wijze van illustratie vergelijken we in Figuur 3 de effectieve energiebelastingen voor de residentiële sector en voor de industrie (inclusief

transformatie). Deze vergelijking betreft vooral belastingen op gas, stookolie en steenkool voor huishoudelijke verwarming en voor industriële processen. Uit Figuur 3 blijkt dat gezinnen in Nederland veel hogere belastingen op energie betalen dan in België. Dit grote verschil is wel deels het gevolg van verschillen in de gasprijs waarvoor de Nederlandse overheid min of meer als 'prijzetter' fungeert. Hoge belastingen op gas zijn makkelijk verteerbaar wanneer de gasprijs relatief laag is. Denemarken is echter geen gasland en heeft nog hogere energiebelastingen dan Nederland. De figuur maakt duidelijk dat het evolueren naar Deense of Nederlandse milieubelastingen tot een schokeffect kan leiden voor Belgische gezinnen en industriële bedrijven.

² <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/sites/energyefficiency/files/energy-efficiency-status-report-2012.pdf>

Figuur 3 – Effectieve energiebelasting voor huishoudens en de industrie (€ per GJ, 2010)

Bron: OECD (2013). Taxing Energy Use. A Graphical Analysis (OECD, Paris), p.44

Andere belastingen -> ander gedrag?

De huidige milieubelastingen zijn vooral financie-rende heffingen. Milieubelastingen werden in de afgelopen decennia ingevoerd en verhoogd om bijkomende fiscale ontvangsten te genereren. In landen die veel energieproducten importeerden, werden de eerste energiebelastingen ingevoerd voor 1970. Een belasting op ingevoerde energie is deels een belasting op de buitenlandse exporteur wat politiek altijd interessanter is dan een belasting op de eigen bedrijven of eigen bevolking. In de periode 1970-2000 was het nooit de bedoeling om het energieverbruik via de fiscaliteit te reduceren. Anders zou de maatregel de eigen fiscale basis aanvreten zodat de beoogde toename van de fiscale ontvangsten zeer onzeker werd.

Regeringen gebruiken bij budgettaire onderhandelingen graag het milieuarargument terwijl ze erop rekenen dat het energie- of autoverbruik amper of niet daalt. In het verleden zijn verhogingen van de milieubelastingen nooit op een bruske manier doorgevoerd³. Bij een ambitieuze fiscale vergroening is de verhoging van de milieubelastingen echter zo ingrijpend dat alle economische agenten verwoed zullen proberen om hun energieverbruik drastisch te verminderen. Als gevolg van de prijsopstoot is in bepaalde sectoren een vermindering van het energieverbruik met 10 tot 15% mogelijk, zelfs op relatief korte termijn. In de periode 2008-2009 heeft de forse toename van de brandstofprijzen vanaf

3 Recent werden verhoging van de belastingen op benzine en diesel' automatisch' ingevoerd wanneer de internationale energieprijzen daalden. Zodoende merkt de consument de hogere belastingen niet waardoor gedragsaanpassingen geminimaliseerd worden.

2007 in de meeste Westerse landen geleid tot een daling van het aantal afgelegde autokilometers – soms tot min 15% - en een stijgend marktaandeel voor zuinige wagens. Op zeer korte termijn is de vraag naar energie eerder prijsinelastisch omdat economische agenten zich eerst moeten informeren en organiseren om te kunnen investeren in energiebesparingen of om gedragwijzigingen door te voeren. Op middellange termijn kan de elasticiteit hoog zijn indien de prijsverhoging zeer ingrijpend is⁴. De reactie op hogere energieprijzen is bovendien in sterke mate afhankelijk van de verwachte evolutie van het besteedbare inkomen⁵. Wie verwacht in de toekomst te beschikken over een hoger besteedbaar inkomen, zal anders reageren op hogere energieprijzen dan iemand die net vreest om in de toekomst te beschikken over een lager besteedbaar inkomen. Europa heeft momenteel zwakke groeivoorzichten waardoor een forse toename van de milieubelastingen een andere impact zal hebben dan in tijden met sterke economische groei.

Bij een ingrijpende fiscale vergroening in ons land kunnen we dus niet zomaar veronderstellen dat economisch agenten evenveel energie blijven consumeren omdat hun inkomen zo sterk stijgt dat de meeruitgaven aan energie probleemloos opgevangen kunnen worden. Een radicale en bruske fiscale vergroening kan dus ook een vergroening worden zonder veel bijkomende fiscale meeropbrengsten. Vanuit een ecologisch standpunt is dit prima maar een belangrijke ver-

4 Het empirische onderzoek naar de prijselasticiteit van de vraag naar energie is vooral gebaseerd op situaties met een geleidelijke toename van de energieprijzen bij een positieve inkomensgroei.

5 De vraag naar energie is zowel prijs- als inkomenselastisch. Bij een sterke toename van het inkomen heeft een beperkte verhoging van de energiebelastingen weinig impact op de vraag naar energie.

laging van de belastingen op arbeid wordt dan moeilijk.

Als we de milieubelastingen sterk verhogen met als doel de fiscale ontvangsten te verhogen met € 7 mrd, is de kans zeer groot dat een deel van de fiscale basis krimpt zodat de verdubbeling van de aanslagvoeten niet zal leiden tot de beoogde meerontvangst van € 7 mrd. De kans is dan ook klein dat de ontvangsten uit milieubelastingen oplopen tot 4% van het BBP. Een precieze prognose is niet mogelijk. Wel kunnen we veronderstellen dat op relatief korte termijn – tot drie jaar na het fors verhogen van milieubelastingen - de fiscale meerontvangsten effectief toenemen. Een toename van € 3 mrd tot zelfs € 5 mrd is mogelijk. Hierdoor stijgt de totale opbrengst uit milieubelastingen tot € 10 à € 13 mrd. De concrete impact van deze bijkomende ontvangsten werken we uit in de volgende paragraaf. Op lange termijn – bijvoorbeeld na 5 tot 7 jaar - valt niet uit te sluiten dat de forse toename van de milieubelastingen leidt tot zo'n sterke daling van het energieverbruik dat de meeropbrengst uit hogere aanslagvoeten zeer miniem tot zelfs negatief uitvalt. In dit laatste geval dalen de ontvangsten uit milieubelastingen tot onder het niveau van voor de verhoging van de belastingvoeten.

Hoe recycleren?

Het doel van een fiscale vergroening is het verlagen van de belastingen met de hoogste economische kost, wat dus neerkomt op lagere belastingen op arbeid. De totale fiscale druk blijft dezelfde. Milieubelastingen vallen onder de indirecte belastingen zodat een fiscale vergroening zal leiden tot een stijgend aandeel van de indirecte belastingen in de ongewijzigde totale fiscale ontvangsten in België. In 2010 bedroegen

de indirecte belastingen € 47 mrd of 30% van de totale fiscale ontvangsten. Als gevolg van een fiscale vergroening die € 3 mrd tot € 5 mrd oplevert, zullen de indirecte belastingen ceteris paribus stijgen tot minimaal € 50 en maximaal € 52 mrd. Uit Tabel 2 blijkt dat hierdoor de indirecte belastingen stijgen met 6 tot 11%⁶. De bijkomende milieubelastingen worden betaald door gezinnen en bedrijven. Indien bedrijven de helft van de bijkomende milieubelastingen betalen, betaalt elk huishouden jaarlijks € 330 tot € 540 extra aan milieubelastingen als gevolg van de fiscale vergroening⁷. Daarnaast dwingt de sterke verhoging van de milieubelastingen alle economische agenten tot gedragswijzigingen. Deze gedragswijzigingen kunnen leiden tot een verlies van economisch nut. Indien het besteedbare inkomen daalt door de verhoging van de energieprijzen en gezinnen zien bijvoorbeeld hun vakantiebudget wegsmelten, dan moeten we dit verlies ook in rekening nemen. Dit verlies is een disutility cost die moeilijk becijferd kan worden. Bovendien verschilt deze disutility cost per inkomensgroep. Wanneer lage inkomens hun enige vakantie per jaar moeten schrappen omwille van hogere energie-uitgaven, dan heeft deze gedragswijziging een grotere disutility cost in vergelijking tot het miniem bijsturen van bestaande vakantieplannen van huishoudens met hoge tot zeer hoge inkomens. We kunnen bovendien veronderstellen dat de disutility cost toeneemt naarmate de verhoging van de energiebelastingen leidt tot een lagere vraag naar energie en lagere bijkomende fiscale ontvangsten. In Tabel 2 laten we dan ook de disutility cost evolueren volgens de bijkomende fiscale ontvangsten uit milieubelasting en per inkomensgroep.

6 In Tabel 2 vermelden we ter illustratie ook een opbrengst van € 7 mrd van de fiscale vergroening.

7 Ons land telt ongeveer 4 600 000 huishoudens.

Energie-intensieve bedrijven kunnen als gevolg van hogere milieu- en energiebelastingen geconfronteerd worden met een concurrentieel nadeel. Het krimpen van de fiscale basis door jobverliezen of door delocalisaties (carbon leakage) is een bijkomende kost van de fiscale vergroening. Overheden kunnen er natuurlijk voor opteren om bepaalde sectoren vrij te stellen of fiscaal te compenseren. De precieze impact van de vergroening op de economische activiteit binnen de energie-intensieve sectoren wordt niet becijferd in deze analyse en is dan ook niet opgenomen in Tabel 2.

Met de bijkomende € 3 mrd tot € 5 mrd uit milieufiscaliteit kunnen de directe belastingen of de sociale bijdragen verlaagd worden. De sociale bijdragen zijn belastingen op arbeid die betaald worden door de werknemer of door de werkgever. Een eerste optie ter recyclage van de bijkomende milieubelastingen betreft het verlagen van de directe personenbelasting. Dit zijn de belastingen die natuurlijke personen betalen op hun totale inkomen, wat in de praktijk vooral neerkomt op een belasting op arbeid. Het verlagen van de directe personenbelasting heeft een zeer transparant resultaat: de actieve bevol-

Tabel 2 – Saldo fiscale vergroening voor werkenden en niet-werkenden

Opbrengst fiscale vergroening	€ 7 mrd	€ 5 mrd	€ 3 mrd
Toename indirecte belastingen (%) (A)	+ 15%	+ 11%	+6%
<i>Toename indirecte belasting per huishouden</i>	€ 760	€ 540	€ 330
<i>Disutility cost voor lagere inkomens</i>	€ 100	€ 150	€ 200
<i>Disutility cost voor hogere inkomens</i>	€ 25	€ 50	€ 75
Verlaging personenbelasting (%) (B)	-16%	-11%	-7%
<i>Lagere personenbelasting per huishouden met werkenden(1 of 2)</i>	€ 3 500	€ 2 500	€ 1 500
Saldo fiscale vergroening voor werkende huishoudens -(A)+(B), inclusief disutility cost	+ € 2 715	+ € 1 910	+ € 1 095
Saldo fiscale vergroening niet-werkende huishoudens -(A)+(B), inclusief disutility cost	- € 860	- € 690	- € 530
Verlaging werkgeversbijdragen (%) (C)	-15%	-13%	-10%
Hoger bruto-loon voor werkenden (D)	€ 1 750	€ 1 250	€ 750
Hoger netto-loon voor werkenden (E: 45% van D)	€ 787	€ 562	€ 337
Toename fiscale ontvangst per werkende (55% van D)	€ 962	€ 687	€ 412
Saldo fiscale vergroening voor werkende huishoudens -(A)+(E), inclusief disutility cost	€ 2	- € 28	- € 68

king ontvangst van de fiscus een lager aanslagbiljet waardoor het netto-loon in reële termen stijgt⁸. Arbeid rendeert beter en hierdoor kan de bereidheid tot arbeid en de arbeidsparticipatie toenemen⁹. Mensen in deeltijdse arbeid kunnen beslissen om meer uren te presteren en niet-actieven kunnen beslissen om toe te treden tot de arbeidsmarkt.

De ontvangsten uit de personenbelasting bedragen in ons land ongeveer € 43 mrd in 2010 (zie Tabel 1). Het integraal aanwenden van €3 mrd tot €5 mrd bijkomende ontvangsten uit milieufiscaliteit laat toe deze personenbelasting te verlagen tot € 40 mrd of € 38 mrd, wat neerkomt op een daling van de directe personenbelasting met 7 tot 11%. Deze reductie is zeer aanzienlijk. We moeten ook rekening houden met de grote diversiteit tussen huishoudens in ons land. In België zijn er ongeveer 4.4 miljoen werkenden op een bevolking van ongeveer 11 miljoen. De werkenden hebben de hoogste fiscale inkomens in de Belgische bevolking. Een verlaging van de personenbelasting is dus vooral goed nieuws voor de 40% werkenden terwijl de 60% niet-werkenden hier amper of niet beter van worden. Bovendien zijn de werkenden niet gelijk verspreid over de fiscale huishoudens. Een koppel tweeverdieners zal veel meer genieten van de lagere personenbelasting dan een alleenstaande werknemer. Als 40% van de Belgen werkt en bovendien nog een aanzienlijk deel van werkenden leeft in een huishouden van tweeverdieners, geniet een relatief

-
- 8 Voor een werknemer is een verlaging van de personenbelasting equivalent met een lagere te betalen werknemersbijdrage of met een verhoging van het brutoloon. Voor de werknemer telt alleen de netto-vergoeding per gepresteerd uur arbeid. Is deze vergoeding te laag dan wordt minder gewerkt en opteren potentiële werknemers voor meer vrije tijd. Een hoger netto-loon verhoogt de opportuniteitskost van vrije tijd.
- 9 Hierbij veronderstellen we een positief elasticiteit van het aanbod van arbeid. Uit heel wat empirisch werk blijkt de elasticiteit meestal positief is. Een waarde van 0.15 wordt dikwijls gehanteerd in economische modellen.

klein aandeel van de fiscale huishoudens van de verlaging van de personenbelasting. Als we veronderstellen dat deze verlaging ten goede komt van 2 miljoen fiscale aangiftes, dan genieten deze huishoudens door de fiscale vergroening van een korting op de personenbelasting tussen € 1 500 en € 2 500 per jaar (bij een toename van de milieubelastingen met € 3 mrd en respectievelijk € 5 mrd).

In Tabel 2 vergelijken we voor de werkende en de niet-werkende huishoudens de gevolgen van de fiscale vergroening. We rekenen de disutility cost voor de lagere inkomens toe aan de niet-werkende huishoudens en veronderstellen dat de disutility cost voor de hogere inkomens relevant is voor de werkende huishoudens. De fiscale vergroening is een financieel zeer attractieve fiscale hervorming voor de werkenden – het positieve saldo varieert van € 1 095 tot € 1 910 – terwijl de niet-werkenden geconfronteerd worden met een netto-kost van € 530 tot € 690. Bovendien stijgt het globale aanbod van arbeid in de economie – niet opgenomen in Tabel 2 – door de lagere belastingen op arbeid. Wanneer de lagere belastingen op arbeid vooral niet-actieven in de arbeidsmarkt brengen, heeft de fiscale vergroening minder nadelige gevolgen voor niet-werkende huishoudens dan gesuggereerd in Tabel 2. Wel dient opgemerkt dat de hogere milieubelastingen omwille van hun prijseffect ook jobs kunnen vernietigen – direct of indirect – zodat de netto-toename van de tewerkstelling afhankelijk is van diverse economische interacties.

Een alternatieve fiscale recyclage betreft het verlagen van de sociale bijdrage betaald door de werkgevers. Hierdoor daalt de kost van arbeid voor werkgevers op een zeer directe manier. In 2010 bedroegen de sociale bijdragen van de werkgevers ongeveer € 30 mrd (zie Tabel 1).

Door het recyclen van de bijkomende ontvangsten uit milieubelastingen kunnen de werkgeversbijdragen verlaagd worden met 10 tot 13%. Bij deze optie genieten de werkenden niet onmiddellijk van een directe inkomenstoename. Wel kunnen de werkgevers een deel van de korting op de bijdragen omzetten in een hoger brutoloon voor werknemers. In een krappe arbeidsmarkt waar bedrijven met moeite werkwilligen vinden, kan een groot deel van de korting op werkgeversbijdragen omgezet worden in hogere lonen voor de werkenden. Hierdoor stijgen de fiscale ontvangsten voor de overheid (indien de personenbelasting ongewijzigd blijft). In een arbeidsmarkt met een structureel overaanbod van gekwalificeerde werknemers, zullen werkgevers niet vlug opteren voor het verhogen van de bruto-lonen.

Als we veronderstellen dat de helft van de lagere werkgeversbijdragen wordt omgezet in een hoger bruto-loon, dan stijgt het bruto-belastbare inkomen van de werkenden met € 750 tot € 1250 (afhankelijk van de opbrengst van de fiscale vergroening in Tabel 2). Na belasting – marginaal aan 55% - houden de werkende huishoudens dan € 337 tot € 562 over. De bijkomende fiscale opbrengst gaat naar de overheid (55%). Deze optie is dus zeer interessant voor de overheid omdat een deel van de verlaging van de werkgeversbijdragen terugvloeit naar de schatkist. In Tabel 2 vergelijken we tenslotte het saldo van deze optie voor de werkende gezinnen. Hieruit blijkt dat deze fiscale vergroening ook voor de werkende gezinnen leidt tot een inlevering. De werkende gezinnen betalen de hogere belastingen op energie maar zien dit niet volledig gecompenseerd door een toename van het netto-inkomen uit arbeid. Als we ook rekening houden met de disutility cost, dan levert het gemiddelde werkende huishouden € 28 tot € 68 in als gevolg van de fiscale vergroening.

Het verlagen van de werkgeversbijdragen kan wel de vraag naar arbeid verhogen. Als bedrijven meer aanwerven kan dit kansen bieden voor heel wat werklozen of inactieven. Deze optie kan dus belangrijke sociale baten opleveren. Het verbeteren van de competitiviteit van de Belgische bedrijven is bovendien zeer positief voor alle werknemers.

De kost van de fiscale vergroening; grotere ongelijkheid

Het fors verhogen van de belastingen op energie levert een dubbel dividend op maar heeft een toename van de ongelijkheid als sociale prijs. Het project van de fiscale vergroening met hogere energieprijzen dreigt dus een regressief project te worden. Uit recent onderzoek van Vincent Bodard en Jean Hindriks blijkt dat stijgende energieprijzen al lang een impact hebben op de ongelijkheid tussen huishoudens. Zo tonen zij aan dat de cumulatieve inflatie in ons land aanzienlijk verschilt per inkomensdecil¹⁰. Zo blijkt dat het laagste inkomensdecil in de periode 2001-2011 geconfronteerd werd met een cumulatieve inflatie van ongeveer 32% terwijl het hoogste inkomensdecil aankeek tegen een cumulatieve inflatie van 'slechts' 26%. De indexering compenseerde een inflatie ten belope van 24% wat dus andermaal bevestigt dat de indexering op zich de ongelijkheid vergroot. De lagere inkomens besteden een relatief groot aandeel van hun inkomen aan energie en de toename van de ongelijkheid is volgens Bodard en Hindriks vooral toe te schrijven aan de sterke

10 Vincent Bodard en Jean Hindriks (2013). Les inégalités d'inflation selon l'âge et le revenu. Regards Economiques, Mars 2013, Numéro 102

stijging van de energieprijzen tussen 2004 en 2008. De fiscale vergroening dreigt deze trend door te trekken. Het compenseren van de lagere inkomens voor de hogere belastingen op energie valt te overwegen maar dit is een dure optie die de fiscale vergroening bovendien uitholt.

Belastingen op energie zijn regressieve belastingen maar dit is op zich geen argument tegen het verhogen van de belastingen op energie. Wat telt, is de progressiviteit van de totale fiscaliteit. België heeft een duidelijk progressieve fiscaliteit die in vergelijking tot andere landen evenwel te snel leidt tot hoge aanslagvoeten voor relatief lage inkomenscategorieën. De laagste inkomens zijn meestal niet economisch actief en worden niet geconfronteerd met de hoge belastingen op arbeid.

Van duurder naar veel duurder?

België is een land met relatief hoge consumptieprijzen. De fiscale vergroening zal de consumptieprijzen verder doen toenemen. Is dit wenselijk? Eurostat vergelijkt op een systematische manier de prijsniveaus van finale consumptie door gezinnen (inclusief BTW en andere belastingen) in de Europese Unie. Hieruit blijkt dat in 2011 de prijzen van finale consumptiegoederen- en diensten in België ongeveer 12% hoger waren dan in de EU-27 en bijna 8% hoger dan in de landen van de Eurozone. Tabel 3 leert bovendien dat dit prijsverschil in 2001 aanzienlijk kleiner was, namelijk slechts 3% in vergelijking tot de Eurozone. De Belgische prijzen zijn relatief hoog en stijgen bovendien sneller dan in de buurlanden. Van prijsconvergentie is geen sprake...

Tabel 3 –Prijsniveau huishoudelijke consumptie in de EU (incl. indirecte belastingen), EU-27 =100

	2001	2003	2005	2007	2009	2011
EU-27	100	100	100	100	100	100
Eurozone	100	103	102	101	106	104
België	103	107	106	107	112	112
Denemarken	135	141	140	137	144	142
Duitsland	107	106	103	102	106	103
Spanje	85	88	91	93	98	97
Frankrijk	104	110	108	108	112	111
Italië	100	104	105	103	105	103
Nederland	103	108	105	102	108	108
Oostenrijk	105	103	103	103	108	107
Finland	125	127	124	120	125	125
Zweden	120	124	119	116	109	128
Ver Koninkrijk	117	108	110	114	97	102

Bron: Eurostat (2012). Consumer prices - inflation and comparative price levels (online data code: prc_ppp_ind)

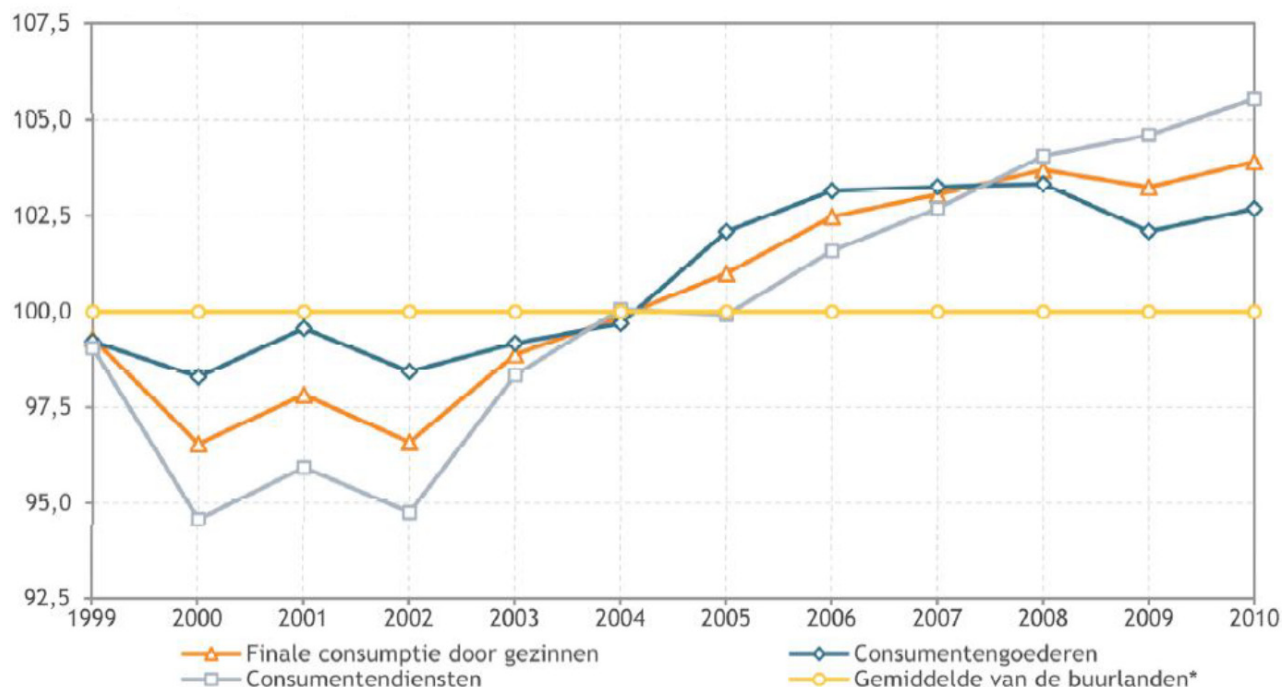
Tabel 3 leert ook dat de prijzen in Denemarken 27% hoger zijn dan in België omwille van de zeer hoge belastingen op consumptie en energie. Het prijsverschil tussen België en Denemarken is wel gedaald tussen 2001 en 2011. Ook in Finland en Zweden zijn de prijzen aanzienlijk hoger dan in België. Als we in 2011 het Belgische prijsniveau vergelijken met onze buurlanden dan valt op dat de prijzen in België 3,5% hoger zijn dan in Nederland. De hoge milieubelastingen in Nederland leiden dus niet tot hogere consumptieprijzen.

De hoge consumptieprijzen in België zijn het gevolg van diverse factoren: de relatieve kleine en tweetalige afzetmarkt, de belastingen op consumptie (BTW en accijnzen), de zeer hoge

belastingen op arbeid, het mechanisme van de automatische indexerings, beperkte concurrentie in bepaalde sectoren, de kost van de regulering, etc. Vooral arbeidsintensieve diensten en goederen – horeca, distributie, bouw – zijn in België relatief duur omwille van de zeer hoge belastingen op arbeid. Dit is jammer voor de Belgische consument die niet alleen de hoge belastingen op arbeid moet betalen maar ook nog eens met de prijsconsequenties van deze hoge belastingen geconfronteerd wordt. Een belasting op arbeid is indirect ook een belasting op consumptie en op vermogen.

Uit Figuur 4 blijkt dat de Belgische prijzen vanaf 2002 systematisch zijn gestegen in vergelijking tot de prijsevolutie in de drie buurlanden

Figuur 4 – Prijsniveauverschillen tussen België en de drie buurlanden, 1999-2010

Bron: Planbureau (2012). Consumptieprijzen in België en de buurlanden. Aandachtspunten voor het beleid (Werking Paper 13-12, www.plan.be)

(dus zonder het goedkope VK). Volgens het Planbureau heeft deze evolutie bijgedragen tot de systematische verslechtering van de Belgische competitiviteit. In 1999 en 2000 waren de Belgische prijzen relatief lager dan in de drie buurlanden. In die periode was de olieprijs zeer laag. Na 2002 steeg de olieprijs systematisch en deze toename werd sterker vanaf 2005. Niet toevallig verslechterde de relatieve loonkost in België sterk vanaf 2005. Het mechanisme van de automatische prijsindexering volgt de olieprijs en speelt dan ook een belangrijke (negatieve) rol in de ontwikkeling van de prijzen en van de competitiviteit van de Belgische ondernemingen. Zal een toekomstige fiscale vergroening leiden tot een vergelijkbaar negatief effect op onze competitiviteit?

Volgens Eurostat gaat ongeveer 10% van het gezinsbudget naar de aankoop van energieproducten. In tijden met hoge energieprijzen kan dit aandeel (tijdelijk) stijgen. Uit Tabel 4 blijkt dat de prijs van energieproducten tussen 1996 en

2011 in ons land verdubbeld is. Bovendien zijn de prijzen van alle energieproducten in ons land sterker gestegen dan in de buurlanden. En dit zonder een fiscale vergroening!

België is een duur land dat nog duurder dreigt te worden als gevolg van een fiscale vergroening. Grotere prijsverschillen tussen België en de buurlanden zullen meer gezinnen motiveren om een deel van hun aankopen te gaan doen in het buitenland. Er zijn nu al grensregio's waar gezinnen met een beurtroelsysteem voor hun buurt collectief gaan winkelen in Nederland of Frankrijk. Vele Belgen vertrekken op buitenlandse citytrip met een halflege reiskoffer om te genieten van de lagere prijzen in het buitenland voor kledij, elektronica en multimedia. Via internet kopen Belgen nu al reizen, kledij en boeken. Waarom zouden Belgische gezinnen ook niet hun waspoeder, scheermesjes, tandpasta, frisdranken of choco via e-handel in het buitenland aankopen? Bij een voldoende volume wegen de transportkosten minder door. Sociale netwerken kunnen

Tabel 4 – Cumulatieve toename van de consumptieprijzen in de periode 1996-2011 (in %)

	Aandeel in budget	België	Gemiddelde buurlanden	Duitsland	Frankrijk	Nederland
Voeding	17	40.1	25.8	20.8	31.6	27.5
Huisvesting	16	65.7	46.1	42.4	44.0	68.8
<i>waarvan elektriciteit, gas, stookolie</i>	6	100.5	86.0	102.7	53.1	124.8
Vervoer	14	50.4	42.5	42.3	41.0	48.7
<i>waarvan brandstoffen</i>	4	96.0	89.9	93.9	83.3	94.7
Recreatie en cultuur	13	11.7	0.1	6.0	-9.2	6.4
Communicatie	3	-17.9	-28.8	-35.1	-23.6	-19.4
Horeca	9	49.2	35.4	26.3	39.5	60.4
Totaal	100	35.2	27.9	25.4	28.4	37.1

Bron: Eurostat (HICP), zoals vermeld in Planbureau (2012). Concurrentievermogen van België, p.25 (Planning Paper 112, www.plan.be)

gezinnen helpen om zich hiertoe efficiënt te organiseren.

Het verhogen van prijzen die al relatief hoog zijn, kan leiden tot een relatief sterke reactie van alle economische agenten. We kunnen dan ook verwachten dat de fiscale vergroening zeker op termijn zal leiden tot gedragsveranderingen waardoor de meeropbrengsten van hogere belastingen op energie en vervuiling beperkt uitvallen. Lagere inkomens kunnen zich wellicht minder snel aanpassen aan de stijgende prijzen als gevolg van de fiscale vergroening.

Het alternatief van een BTW-verhoging

Bij een fiscale vergroening verhogen de energieprijzen sterk waardoor op termijn ook andere prijzen zullen toenemen. Vooral energie-intensieve goederen en diensten zullen duurder worden als gevolg van de fiscale vergroening. Een fiscale vergroening kan dezelfde inflatoire gevolgen hebben als een verhoging van de olieprijs op de internationale markten. Door alleen de energieprijzen te verhogen, zullen economische agenten vooral hun energieverbruik op termijn willen beperken zodat de fiscale basis onder druk kan komen. Omwille van dit tax base erosion effect pleiten economen soms voor een algemene BTW-verhoging als alternatief. Aangezien zowat alle producten afhankelijk zijn van energie of energiediensten, is een BTW-verhoging een indirecte belasting op energie. De BTW-verhoging biedt niet dezelfde prikkels tot energiebesparingen als een directe verho-

ging van de belasting op energie. Wel zal door de BTW-verhoging geen sterk tax base erosion effect ontstaan zodat de fiscale meeropbrengsten eerder stabiel zijn. Dit is belangrijk wanneer de maatregel wordt ingevoerd om de belastingen op arbeid op een duurzame manier te verlagen. Ook treft een algemene BTW-verhoging de lagere inkomens wellicht minder sterk dan een fiscale vergroening met fors stijgende energieprijzen. Een BTW-verhoging zorgt wel voor een toename van het prijsverschil tussen België en de buurlanden. Maatregelen met alleen maar voordelen bestaan niet.

Wat kan de regering doen?

Als de overheid de belastingen op arbeid wenst te verlagen, dan lijkt het essentieel om dit project te financieren op een voorspelbare en stabiele manier. In een ideale wereld waarbij geen rekening gehouden moet worden met de impact van maatregelen op lagere inkomens, is een fiscale vergroening zeer attractief. In de Belgische context zijn er echter belangrijke pijnpunten bij een fiscale vergroening evenals bij een algemene verhoging van het BTW-tarief. Wellicht worden lagere belastingen op arbeid het best gefinancierd uit structurele besparingen bij de overheden, aangevuld met een beperkte BTW-verhoging en een eerder selectieve verhoging van de milieubelastingen. Deze combinatie biedt het meeste kans op succes. Structurele besparingen liggen voorlopig moeilijk. Toch is het besparingspotentieel groot wanneer we kijken naar de structurele organisatie van de beleidsvoering in ons land. Voor de bevoegdheid energie hebben we in ons landje 4 ministers voor energie en

4 regulatoren. Toch is er geen verschil tussen een stopcontact in Vlaanderen of Wallonië en worden identieke windturbines gebouwd in de drie gewesten, enzovoort. Buitenlanders reageren met ongeloof en de nodige hilariteit op deze extreme beleidsversnippering die bovendien een meerkost voor alle economische agenten meebrengt. Belgische beleidsmakers kozen in het verleden niet voor efficiëntie zodat het potentieel voor structurele besparingen bij ons veel groter is dan in landen met al een efficiënte organisatie van het bestuur (met bijvoorbeeld 1 minister voor energie en 1 regulator).

Tenslotte kan de regering de belastingen op arbeid ook verlagen zonder andere belastingen te verhogen. Indien een slimme belastingverlaging leidt tot belangrijke terugverdieneffecten, kan de budgettaire impact zelfs op korte termijn meevallen. Dit blijft natuurlijk een riskante operatie.

Conclusies

België heeft relatief lage milieubelastingen. Via een fiscale vergroening kunnen de belastingen op arbeid verlaagd worden zodat we genieten van een dubbel dividend: lagere emissies en meer jobs. Met Nederland en Denemarken als referentielanden, zou een verdubbeling van vooral de energiebelastingen in theorie tot € 7 mrd per jaar kunnen opbrengen. Een zeer bruske verhoging van de energieprijzen zal echter leiden tot belangrijke gedragswijzigingen zodat een bijkomende opbrengst uit milieufiscaliteit van € 3 mrd tot € 5 mrd meer realistisch is op korte tot middellange termijn. Op lange termijn zouden de meeropbrengsten zelfs lager kunnen uitvallen.

De fiscale vergroening komt neer op een toename van de te betalen milieubelastingen per huishouden van € 330 tot € 540. Hierdoor kunnen de personenbelastingen verlaagd worden met 7 tot 11%, wat neerkomt op een fiscale korting per werkend huishouden van € 1 500 tot maximaal € 2 500 per jaar. De niet-economisch actieve huishoudens genieten niet van deze korting. Voor deze huishoudens kost de fiscale vergroening tot € 690 per huishouden terwijl de werkenden genieten van een positief fiscaal saldo van € 1 095 tot € 1 910 per jaar. De fiscale vergroening vergroot dus de inkomensongelijkheid tussen werkenden en niet-werkenden. Deze observatie sluit aan bij empirisch werk over de impact van inflatie op de ongelijkheid tussen 2001 en 2011. Lagere inkomensdecielen worden harder getroffen door de cumulatieve inflatie en dit fenomeen is vooral toe te schrijven aan de sterke stijging van de energieprijzen tussen 2004 en 2008. De sociale prijs van het dubbele dividend is een verdere toename van de ongelijkheid.

De overheid kan als alternatief ook opteren voor lagere werkgeversbijdragen in plaats van een lagere personenbelasting. Aangezien een deel van de lagere werkgeversbijdragen zal omgezet worden in hogere bruto-lonen voor werknemers, biedt deze optie belangrijke terugverdieneffecten voor de overheid (omwille van de hoge belastingen op de bruto-lonen). Hierdoor zal de fiscale vergroening zelfs voor werkenden geen netto-baat opleveren. Wel kan de tewerkstelling door de lagere loonkost globaal stijgen bij lagere werkgeversbijdragen. Indien vooral niet-actieven kunnen toetreden tot de arbeidsmarkt, biedt deze optie belangrijke sociale voordelen.

Tenslotte dient benadrukt dat de consumptieprijzen in België al aanzienlijk hoger zijn dan in de buurlanden. De fiscale vergroening zal dit

verschil alleen maar groter maken. Bovendien kunnen hogere milieu- en energiebelastingen een negatieve impact hebben op de internationale concurrentiepositie van onze energie-intensieve bedrijven. Dit zijn gevaarlijke evoluties voor onze economie. Op lange termijn kan de fiscale vergroening hierdoor minder baten opbrengen dan beoogd.

Het verlagen van de belastingen is noodzakelijk maar kan wellicht niet alleen gefinancierd worden via een vergroening van de fiscaliteit. Structurele besparingen zijn essentieel om lagere belastingen op arbeid mogelijk te maken.

Itinera Institute Energy Policy Series

Deze publicatie is de vierde bijdrage in de Energy Policy Series van het Itinera Institute. Op 14 november 2012 verscheen 'Groene Europa promoot steenkool. Hoe het Europese klimaatbeleid de energietransitie dreigt te vertragen' als eerste publicatie van deze reeks. Op 13 december 2012 verscheen 'Subsidies voor zonnepanelen; betaalt de Vlaming € 4 miljard of € 10 miljard teveel?', gevolgd door 'Energieprijzen en koopkracht: hoe de regering Di Rupo selectief communiceert over de verkeerde onderwerpen (27 december 2012)'. Ook deze publicaties zijn gratis beschikbaar op de website van het Itinera Institute ('Energie en klimaat').

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming.